

ความเจริญของประเทศ ต้องอาศัยความเจริญของภาคเกษตรเป็นสำคัญ

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของการเกษตรที่มีต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทย

เกษตรกรรมเป็นอาชีพพื้นฐานของคนในสังคมไทยมาทุกยุคทุกสมัย ประชากรประมาณสองในสามอยู่ในภาคเกษตร การพัฒนาการเกษตรเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศมาตลอด สาขาการเกษตรเป็นสาขาที่ได้รับความสำคัญอย่างสูงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้า ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชต่างๆ ใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้รวมพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา ฯลฯ และสัตว์ปีกทั้งหลายด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ราคาถูก ใช้เทคโนโลยีที่ง่าย และไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้และที่สำคัญ คือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเทคนิควิธีการดูแลต่างๆ นั้น จะต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม มีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะในด้านอาหารก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ

แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการที่ทรงพยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่ายเนื่องจากความแปรปรวนของตลาดและความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ทางออกคือทรงสนับสนุนให้ทำการเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงและมีรายได้ตลอดปี ขณะเดียวกันเกษตรกรควรจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การอุตสาหกรรมในครัวเรือน ดังเช่นในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรได้ทำงานหัตถกรรม โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

นอกจากนั้นทรงเห็นว่า การพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตร จึงทรงมุ่งที่จะให้มีการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทรงสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่งต่อการที่จะทำนุบำรุง ปรับปรุงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

จากแนวทางและเป้าหมายต่างๆ ดังกล่าว มีแนวพระราชดำริที่ถือเป็นหลักเกณฑ์หรือเทคนิควิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนั้นหลายประการ

ประการแรก ทรงเห็นว่าการพัฒนาการเกษตรที่จะได้ผลจริงนั้น จะต้องลงมือทดลองกันกว่า ต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังพระราชดำริว่า

“

...เกษตรกรรมนี้ หรือความเป็นอยู่ของเกษตรกรนั้นขอให้ปฏิบัติ ไม่ใช่ถือตำราเป็นสำคัญอย่างเดียว...

”

และเป็นที่ทราบกันดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำให้อาณาเขตพระราชฐานพระตำหนักจิตรลดารโหฐานบางส่วนเป็นสถานีค้นคว้า ทดลอง ทางการเกษตรในทุกๆ ด้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๕

สำหรับการค้นคว้าทดลองนั้น ได้ทรงเน้นให้มีทั้งก่อนการผลิตและหลังการผลิต คือ พิจารณาตั้งแต่เรื่องความเหมาะสมของพืช ความเหมาะสมของดิน พืชอย่างใดจะเหมาะสมกับดินประเภทใด รวมทั้งการค้นคว้าเกี่ยวกับความต้องการของตลาด คือ การปลูกพืชที่ตลาดต้องการ ผลิตออกมาแล้วมีที่ขาย ส่วนการค้นคว้าวิจัยหลังการผลิต คือ การดูเรื่องความสอดคล้องของตลาด เรื่องคุณภาพของผลผลิต หรือทำอย่างไรจึงจะให้เกษตรกรได้มีความรู้เบื้องต้นในด้านการบัญชีและธุรกิจเกษตรในลักษณะที่พอจะทำธุรกิจแบบพึ่งตนเองได้ สำหรับในเรื่องนี้ทรงเห็นว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตนั้น ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาวพระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้เกษตรกรได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมีสภาพชีวิตที่มีความสุขไม่เคร่งเครียดกับการเร่งรัดให้เกิดความเจริญโดยรวดเร็ว

นอกเหนือจากเรื่องที่ทรงเน้นในเรื่องการผลิตอาหารให้เพียงพอแล้ว จะเห็นได้ชัดเจน จากพระราชดำรัสความตอนหนึ่งที่ว่า

“

...ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมผลผลิตให้ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าไสหุ้ยและทำลายคุณภาพดิน แต่ควรศึกษาภาวะตลาดการเกษตร ตลอดจนการควบคุมราคาผลผลิต ไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน...

”

เทคนิควิธีการในการพัฒนาการเกษตรของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงเน้นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น การใช้ที่ดินที่ปล่อยทิ้งไว้ว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์ หรือการมองหาประโยชน์จากธรรมชาติในสิ่งที่ผู้อื่นนึกไม่ถึง เช่น ครั้งหนึ่งทรงสนับสนุนให้มีการทำครั้งจากต้นจามจุรีที่ขึ้นอยู่ริมทางหลวงที่จะเสด็จฯ ไปวังไกลกังวล มีพระราชดำรัสความว่า

“

...เกิดจากความคิดที่จะเอาต้นก้ามปูมา ทำให้ประชาชนมีงานทำแล้วรวมเป็นกลุ่ม...

”

การมุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ยังมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือ การประหยัด ทรงเน้นความจำเป็นที่จะลดค่าใช้จ่ายในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยฟังฟังธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ วิธีการของพระองค์มีตั้งแต่การสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ โค กระบือในการทำนามากกว่าให้ใช้เครื่องจักร ให้มีการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้พืชตระกูลถั่วเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน หรือกรณีที่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยจะทรงสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาแพง และมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพของดินในระยะยาว นั่นคือทรงสนับสนุนให้ทำการเกษตรอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังทรงแนะนำในเรื่องการผลิตก๊าซชีวภาพ อันจะมีผลดีทั้งในด้านเชื้อเพลิงและปุ๋ย รวมทั้งได้ทรงเน้นอยู่เสมอที่จะให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหรือรายได้นอกการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้ของตนเอง

โครงการพัฒนาด้านการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ประกอบด้วยงานหลายประเภท ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะเป็นงานเกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนำผลสำเร็จจากการศึกษาทดลอง ไปถ่ายทอดสู่ประชาชน ด้วยการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้ในวิชาการเกษตรแผนใหม่ นอกจากนั้นยังประกอบด้วยโครงการเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวและทำนาขั้นบันได อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส โครงการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หรือโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี โครงการ
สาริตถอุทยานใหม่ บ้านแคนสามัคคี อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในด้านการพัฒนาการเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ได้ส่งผลโดยตรง
ต่อความกินดีอยู่ดีของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาหลักด้านการพัฒนาการ
เกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสเช่นนี้มาก่อน รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้และเห็น
ตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่างๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง
อย่างได้ผล ความเจริญของภาคเศรษฐกิจแขนงอื่น และของประเทศชาติโดยรวมด้วย

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

<http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/Projects/RDPBProjectType.aspx?p=40>

การพัฒนาทางการเกษตร

"...เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศที่ได้มาใช้สร้างความเจริญด้านต่างๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเจริญของประเทศต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญ และงานทุกๆ ฝ่ายจะดำเนินก้าวหน้าไปได้ก็เพราะการเกษตรของเราเจริญ..."

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร และอนุปริญญาบัตร

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๘ กรกฎาคม ๒๕๐๗

ความทั่วไป

"ความเจริญของประเทศ ต้องอาศัยความเจริญของภาคเกษตรเป็นสำคัญ"

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชำนาญขึ้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของภาคเกษตรที่มีต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทย

เกษตรกรรมเป็นอาชีพพื้นฐานของคนในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย ประชากรประมาณสองในสามอยู่ในภาคเกษตร การพัฒนาการเกษตรเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประเทศมาตลอด สาขาเกษตรเป็นสาขาที่ได้รับความสำคัญอย่างสูงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผลจากการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมาจะทำให้ภาคเกษตรได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก แต่เกษตรกรรมก็ยังเป็นสาขาการผลิตที่มีปัญหาต่างๆ อีกหลายประการ

ปัญหาหลักประการหนึ่งของการพัฒนาการเกษตรในปัจจุบัน คือเรื่องประสิทธิภาพการผลิตที่โยงไปถึงเรื่องการตลาด แม้ว่าบางพื้นที่ถือเป็นเขตเกษตรก้าวหน้า อาจไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ แต่สำหรับพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นเขตเกษตรล้าหลังที่อาศัยการผลิตแบบดั้งเดิม คือเพาะปลูกปีละครั้ง โดยอาศัยน้ำฝน ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ผลิตได้ไม่พอกิน บางพื้นที่ที่พ้นจากลักษณะเขตล้าหลังและพอจะทำการผลิตเพื่อการค้าได้บ้าง แต่เกษตรกรก็ยังขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ตลอดจนความรู้เชิงพาณิชย์ทำให้เป็นฝ่ายที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในการติดต่อกับพ่อค้าภายใต้กลไกตลาดปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำเป็นหนี้เป็นสินและยากจน

นอกจากนั้น การเร่งรัดพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา ได้ทำลายสภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลงไปเป็นอันมาก ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ตลอดจนทรัพยากรประมง มีลักษณะเสื่อมโทรมไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นฐานให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่องเช่นในอดีต

สำหรับการช่วยเหลือจากทางฝ่ายรัฐบาลนั้น ก็ยังมีอุปสรรคและข้อขัดข้องอยู่อีกมาก ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมที่มีอยู่หลายสิ่งหลายอย่าง ทำให้งบประมาณที่ใช้สำหรับการพัฒนามีจำกัด และต้องค่อยๆ ทำไปตามลำดับความสำคัญ รัฐจึงไม่สามารถเพิ่มบริการที่จะมีผลต่อการพัฒนาการเกษตรได้อย่างกว้างขวาง และขาดการสนับสนุนอย่างเพียงพอต่อการวิจัยและการค้นคว้าทดลอง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการเกษตร สิ่งเหล่านี้ย่อมไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกรโดยทั่วไป

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้าทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชต่างๆ ใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้ รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา ฯลฯ และสัตว์ปีกทั้งหลายด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ด้วยราคาถูก และใช้เทคโนโลยีที่ง่าย และไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญคือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือเทคนิควิธีการดูแลต่างๆ นั้น จะต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม ทรงมีพระราชประสงค์เป็นประการแรกคือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะในด้านอาหารก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ

แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงพยายามเน้นมิให้เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่าย เนื่องจากความแปรปรวนของตลาดและความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ทางออกคือเกษตรกรควรจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การอุตสาหกรรมในครัวเรือน ดังเช่นในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำเนินงานสนับสนุนงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปัจจุบัน

นอกจากนั้น ทรงเห็นว่า การพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเกษตร จึงทรงมุ่งที่จะให้มีการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทรงสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่งต่อการที่จะทะนุบำรุง ปรับปรุงสภาพของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

จากแนวทางและเป้าหมายต่างๆ ดังกล่าว มีแนวพระราชดำริที่ถือเป็นหลักเกณฑ์หรือเทคนิควิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนั้นหลายประการ

ประการแรก ทรงเห็นว่า การพัฒนาการเกษตรที่จะได้ผลจริงจังนั้น จะต้องลงมือทดลองค้นคว้า ต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีพระราชดำรัสว่า

"...เกษตรกรรมนี้ หรือความเป็นอยู่ของเกษตรกรนั้น ขอให้ปฏิบัติ ไม่ใช่ถือคำว่าเป็นสำคัญอย่างเดียว..."

และเป็นที่ทราบกันดีว่า โดยส่วนพระองค์เองก็ได้ทรงทำให้อาณาเขตพระราชฐานสวนจิตรลดาบางส่วนกลายเป็นสถานีค้นคว้า ทดลอง ทางเกษตรในทุกๆ ด้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505

สำหรับการค้นคว้าทดลองนั้น ได้ทรงเน้นให้มีทั้งก่อนการผลิตและหลังจากผลิตแล้ว คือ พิจารณาตั้งแต่เรื่องความเหมาะสมของพืช ความเหมาะสมของดิน พืชอย่างใดจะเหมาะสมกับดินประเภทใด รวมทั้งการค้นคว้าเกี่ยวกับความต้องการของตลาด คือ การปลูกพืชที่ตลาดต้องการ ผลิตออกมาแล้วมีที่ขาย ส่วนการค้นคว้าวิจัยหลังการผลิตคือการดูเรื่องความสอดคล้องของตลาด เรื่องคุณภาพของผลผลิต หรือทำอะไรจึงจะให้เกษตรกรได้มีความรู้เบื้องต้นในด้านการบัญชีและธุรกิจการเกษตรในลักษณะที่พอจะทำธุรกิจแบบพึ่งตนเองได้ สำหรับในเรื่องนี้ทรงเห็นว่า การรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตนั้น ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเรื่องคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาว พระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้เกษตรกรได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีสภาพชีวิตที่มีความสุข ไม่เคร่งเครียดกับการเร่งรัดให้เกิดความเจริญโดยรวดเร็ว นั่น นอกเหนือจากเรื่องที่ทรงเน้นในเรื่องการผลิตอาหารให้เพียงพอแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนจากพระราชดำรัสที่ว่า

"...ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมผลผลิตให้ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าไสยหุ้ย และทำลายคุณภาพดิน แต่ควรศึกษาภาวะการตลาดการเกษตร ตลอดจนการควบคุมราคาผลผลิตไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน..."

เทคนิควิธีการในการพัฒนาการเกษตรของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงเน้นการใช้ประโยชน์ หรือการมองหาประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น การใช้ที่ดินที่ปล่อยทิ้งไว้เปล่าๆ ให้เป็นประโยชน์ หรือการมองหาประโยชน์จากธรรมชาติในสิ่งที่มีผู้อื่นนึกไม่ถึง เช่น ครั้งหนึ่งทรงสนับสนุนให้มีการทำครั้งจากต้นจามจุรีที่ขึ้นอยู่ริมทางหลวงที่จะเสด็จฯ ไปพระราชวังไกลกังวล มีพระราชดำรัสว่า **" เกิดจากความคิดที่จะเอาต้นก้ามปูมาทำให้ประชาชนมีงานทำ แล้วรวมเป็นกลุ่ม "**

การมุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ยังมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่งคือการประหยัด โดยที่ทรงเน้นความจำเป็นที่จะลดค่าใช้จ่ายในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยพึงพิงธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ วิธีการของพระองค์มีตั้งแต่การสนับสนุนให้เกษตรกรใช้วัวควายในการทำนามากกว่าใช้เครื่องจักร การปลูกพืชหมุนเวียน โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ยหรือกรณีที่จะต้องใช้ปุ๋ยก็ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพง และมีผลกระทบต่อสภาพและคุณภาพดินในระยะยาว นอกจากนั้น ยังทรงแนะนำในเรื่องการผลิตก๊าซชีวภาพอันจะมีผลดีทั้งในด้านเชื้อเพลิงและปุ๋ย รวมทั้งได้ทรงเน้นอยู่เสมอที่จะให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหรือรายได้นอกการเกษตร จากการหาวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ไม้ ย่านลิเภา ฯลฯ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ในการจักสานเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ของตน

ในกรณีของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์หรือการอยู่ร่วมกันระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์ อย่างมาก โครงการพระราชดำรินี้ด้านการเกษตรหลายโครงการสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ว่าเป็นอย่างดี โดยที่โครงการนั้นจะมีทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ มีการปลูกป่าควบคู่กันไปด้วยเสมอ และป่าที่ปลูกนั้นจะมีทั้งป่าไม้ยืนต้น ป่าไม้ผล และป่าไม้ใช้สอย เพื่อให้ราษฎรมีผลไม้มาริโภคและมีไม้ใช้สอยตามความจำเป็น และยังเป็นการปลูกป่าเพื่อช่วยยึดหน้าดินไม่ให้ น้ำเซาะพังทลาย และเพื่อให้เกิดความชุ่มชื้นของดินและอากาศในบริเวณนั้นๆ ด้วย

ในกรณีของพื้นที่สูงทางตอนเหนือของประเทศ ก็ทรงเห็นว่า ชาวไทยภูเขาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดำเนินการเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญ วิธีการที่สำคัญคือ ทรงพยายามเข้าถึงชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ จะเห็นว่า แม้พื้นที่จะทุรกันดารและยากแสนลำบาก พระองค์ก็จะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียน ทรงดำเนินการทุกวิถีทางที่จะเปลี่ยนแปลงแบบแผนการทำมาหากินของชาวไทยภูเขาจากการตัดไม้ทำลายป่า โดยทรงแนะนำและส่งเสริมการเกษตรที่สูงโดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่มีราคาดี และเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศของภาคเหนือ ทั้งนี้เพื่อให้ชาวไทยภูเขามีรายได้สูง โดยไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้าย ลงมาทำไร่เลื่อนลอย หรือปลูกฝิ่น ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จจนชาวไทยภูเขาเรียกพระองค์และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถว่า "เจ้าพ่อหลวงและเจ้าแม่หลวง" อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของวิธีการดังกล่าวนี้ นอกจากจะมีผลต่อเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากแล้ว ยังมีผลต่อความมั่นคงของชาติอีกทางหนึ่งด้วย

โครงการพัฒนาด้านการเกษตรตามพระราชดำรินั้น ประกอบด้วยงานหลายประเภท ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว จะเป็นงานที่เกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย หาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้นๆ และนำผลสำเร็จจากการศึกษา ทดลองไปถ่ายทอดสู่ประชาชน นอกจากนี้ ก็เป็นงานในด้านการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้ในวิชาการเกษตรแผนใหม่ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการถนอมอาหารและแปรรูปอาหาร และการผลิตอาหารเพื่อโภชนาการด้วย

สรุป โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในด้านการพัฒนาการเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศนั้น ได้ส่งผลโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาหลักด้านการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสมากขึ้นในการเข้าถึงแหล่งความรู้ในด้านเทคนิค และวิชาการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรไม่เคยมีโอกาสเช่นนี้มาก่อน รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้และเห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่างๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกของตนเองอย่างได้ผล

และความเจริญของเกษตรกรและภาคเกษตรกรรมนี้ มิใช่จุดหมายในตัวเอง หากแต่ยังมีความหมายต่อความเจริญของภาคเศรษฐกิจแขนงอื่นและของประเทศชาติโดยรวม

ที่มา: โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

http://www.rspg.or.th/special_articles/hm_king60/king_602-2.htm